

далина Бугеровна учреждена 1736 года иуля 16 дня.

Игумения новопоставленная новомлинская 1737 года октября 1711(?) игумения новомлинская Анисия Чуйкевичовна определена 1741 года генваря.

Новомлинского дівичого монастыря игумения монахиня Елена, бывшая маэорша барон Держантикова.

1760 правительница сего новомлиновского монастыря монахиня Ираклия Милашевичевна, шляхтянка смоленская, бывшая игумения глуховского дівичого монастыря, с коего в новомлиновский сей монастырь правительницею сего монастыря 1760 года переведена».

(ЦДІАК України, ф. 140, оп. 1, спр. № 12. Оригінал)

ПОСИЛАННЯ

1. Чернігівщина. Енциклопедичний довідник. – К., 1990. – 1005 с.
2. Филарет (Гумилевский). Историко-статистическое описание Черниговской епархии. – Чернигов, 1873. – Кн. 4 (женские и закрытые монастыри).
3. Універсали українських гетьманів від Івана Виговського до Івана Самойловича (1657-1687). – К. – Львів, 2004. – 1118 с.
4. Універсали Івана Мазепи 1687-1709. – К. – Львів, 2002. – 799 с.
5. Центральний державний історичний архів України в м. Києві (далі – ЦДІАК України), ф. 140, оп. 1, спр. 2.
6. ЦДІАК України, ф. 140, оп. 1, спр. 12.
7. Грушевський М.С. Історія України-Руси: В 11 т., 12 кн. / М. Грушевський – К. Наукова думка, 1995. – Т. VIII. – Ч. 3.
8. ЦДІАК України, ф. 140, оп. 1, спр. 5, 6.
9. ЦДІАК України, ф. 140, оп. 1, спр. 9.
10. Мицик Ю., Тарасенко І. 3 нових документів до історії Сіверщини (друга половина XVII–XVIII ст. (частина 6)). // СЛ. – 2017. – № 3. – С. 48–49.
11. ЦДІАК України, ф. 140, оп. 1, спр. 4, 7, 8.
12. ЦДІАК України, ф. 140, оп. 1, спр. 2, 3.
13. ЦДІАК України, ф. 51, оп. 3, спр. 16694.

Мыцык Ю.А. Свято-Успенский женский монастырь в Новых Млынах в свете документов фонда 140 ЦДИАК Украины

В статье сделан обзор материалов фонда 140 ЦДИАУК, посвященного истории Свято-Успенского женского монастыря в Новых Млынах. Также поданы наиболее интересные документы из этого фонда.

Ключевые слова: источники, Свято-Успенский монастырь, архив, монахи, казачество.

Mytsyk Yu.A. Holy Assumption monastery in Novi Mlyny in the light of documents of the Fund 140 of the Central State Historical Archives of Ukraine

The article presents an overview of the materials of the Fund 140 of the Central State Historical Archives of Ukraine, dedicated to the history of the Holy Assumption Monastery in Novi Mlyny. Also the most interesting documents from this fund are included.

Key words: sources, Holy Assumption monastery, archives, monks, Cossacks.

02.03.2018 p.

УДК 94.09(477.51+436) «17»

Є.М. Луняк

РОДИНА РОЗУМОВСЬКИХ В АНЕКДОТАХ ФРАНЦУЗЬКИХ СУЧАСНИКІВ

У статті здійснено комплексний аналіз важливих джерел з історії України, творів французьких авторів другої половини XVIII ст. Ніколя-Габрієля Леклерка, Жана-Бенуа Шерера, Шарля-Франсуа-Філібера Массона, Клода Карломана де Рюльєра та Пєра-Анжа Гудара. Основну увагу в статті звернено на відображенні в творах французьких авторів життя та діяльності представників родини Розумовських.

Ключові слова: анекдоти, Україна, Росія, Франція, козаки, Розумовські.

Серед найвищої знаті Російської імперії другої половини XVIII ст. визначне місце в увазі сучасників посідали вихідці родини Розумовських: спочатку Олексій Григорович, котрий, маючи незнатне походження, проте ставши фаворитом, а згодом і морганатичним чоловіком імператриці Єлизавети Петрівни, привертав погляди верхівки Петербурга та всієї держави; а через деякий час і його молодший брат Кирило Григорович, котрий завдяки особистому успіху Олексія зміг стати останнім гетьманом України та започаткувати впливову династію, представники якої завжди перебували в полі зору тогочасної правлячої еліти та зіграли вагомую роль в розвитку імперії Романових. Життя та діяльність членів родини Розумовських переповідалися в десятках різноманітних історій, чуток, пліток і анекдотів. Підґрунтям для їх курсування в тодішньому російському суспільстві були, насамперед, такі чинники, як чужинське (українське) та неродовите походження, з точки зору імперського істеблішменту, а також те визначне місце, яке Розумовські посіли у середовищі російської верхівки, й та помітна роль, яку вони відігравали при царському дворі. Невипадково саме тому про Розумовських досить нерідко згадують іноземці, які за різних обставин потрапляли в той час до Росії й були свідками та очевидцями різних перипетій у житті місцевої знаті. На той час в державі перебувало доволі багато людей із західноєвропейських країн, зокрема з Франції. Багато французів у Російській імперії відзначилися в дипломатичній, військовій, урядовій, торгівельно-економічній і науково-просвітній сфері. Втім свідчення цих іноземців являють собою цінне історичне джерело не лише з історії Росії. Значну увагу вони приділяли, як тоді прийнято було говорити в Європі, «країні козаків», останні рештки автономного устрою якої саме в той час невпинно та послідовно зводилися нанівець політикою царату. Одними з найяскравіших представників автономістських традицій України були тоді саме Розумовські.

Нерідко свої твори про побачене ці автори називали «анекдотами», хоча не завжди такі оповідання мали гумористичний чи сатиричний зміст, як зазвичай прийнято розуміти сьогодні. Окремі аспекти українознавчого доробку французьких авторів другої половини XVIII ст. досліджувались в працях таких вітчизняних істориків, як А.В. Бойко [1], І.Л. Борщак [2], Є.М. Лу-

няк [5; 6], Д.С. Наливайко [7], В.Ю. Січинський [8] та ін.

Унікальність родини Розумовських полягала також у тому, що вона дала Російській імперії цілу плеяду діячів, які змогли побудувати свою кар'єру не лише завдяки фаворитизму Олексія Григоровича при дворі Єлизавети Петрівни, але й завдяки власному таланту, здібностям і вмінням. Про цю обставину досить яскраво засвідчив Шарль-Франсуа-Філібер Массон (1762–1807). Протягом десяти років цей француз прожив у Росії, що дозволило йому добре ознайомитися з традиціями, культурою та побутом імперії. В 1795 р. він був призначений особистим секретарем великого князя Олександра Павловича. Проте вже через рік після цього, зі смертю Катерини II та сходженням на трон Павла I, він разом з братом зазнав немилості від нового царя й обидва повинні були назавжди залишити Росію [4]. Виїхавши за кордон, Массон опублікував твір «Секретні записки про Росію» [11; 12; 13], де досить докладно описав звичаї царського двору та життя вищої знаті. Про родину Розумовських він, зокрема, написав наступне: «Можна було побачити в Росії Біронів, Меншикових, Остерманів, Мініхів і багатьох інших, що здобули в наші дні такий швидкий злет, проти їхня велич була особистою й закінчилася на них. Подібного не можна сказати про Розумовських» [13, р. 111–112].

Загалом французькі сучасники ставилися до представників цієї родини з великою долею симпатії. Їм імпонувало те, що Розумовські вирізнялися особистою скромністю, були наділені талантами в різних галузях, ніколи не цуралися свого простого походження і намагалися захищати інтереси своєї батьківщини та свого народу. Саме тому відставка Кирила Григоровича та скасування гетьманства в Україні в 1764 р. викликали жаль і співчуття у багатьох французів. Зокрема, таку оцінку цим подіям давав особистий лікар Кирила Григоровича та імператриці Єлизавети Петрівни, а згодом академік Ніколя-Габріель Клерк (1726–1798) [3, с. 262, 275–276], прізвище якого інколи подають, як Леклерк або Ле Клерк, зауважуючи: «Добровільна демісія останнього гетьмана Кирила Григоровича Розумовського позбавила козаків найкращого з їхніх привілеїв, тобто обрання вождя поміж рівних собі.

В 1763 р. нині правляча імператриця утворила в Глухові, резиденції останнього гетьмана, колегію з юстиції, що отримала назву Малоросійської колегії, теперішнім президентом якої є фельдмаршал граф Румянцев, генерал-губернатор даної провінції. З того часу козацький народ був повернений до кріпацтва» [9, р. 422–423; 10, р. 213].

Подібне ставлення бачимо й у історика та дипломата Жана-Бенуа Шерера (1741–1824) [17, р. 93; 18, р. 175–176] та у вже згаданого Массона [13, р. 111–115].

Красномовну характеристику останньому гетьману України давав історик і дипломат Клод Карломан де Рюльєр (1735–1791): «Цей граф Розумовський був простим козаком, який з найменших низів, в яких він вів своє життя, раптово піднявся, завдяки шлюбу свого брата з покійною імператрицею, до такої найвищої милості, що заради нього навіть було відновлено посаду гетьмана, тобто суверенного

начальника козаків. Цей чоловік, наділений колосальною вродою, тримався подалі від інтриг і всілякого подібного роду справ. Його присутність була бажана при дворі, а імператор трактував його як фаворита та улюбленця народу, бо посеред цих почестей і пишноти, простота його поведінки дозволяла думати, що він жодним чином не забув про своє походження» [15, р. 62–63; 16, р. 325–326].

Звичайно, життєвий злет родини Розумовських, насамперед, пов'язувався з великим почуттям, яке цариця Єлизавета Петрівна відчувала до Олексія Григоровича. Їхні любовні, а згодом і подружні взаємини приховати було досить складно за умов допитливих поглядів і сильної цікавості до імператорського двору. Той же Шерер і сам ставав свідком романтичних сцен між ними, про що згадував у своїх спогадах: «Є твердження, досить поширене в Росії, що вона [Єлизавета Петрівна – Є. Л.] таємно одружилася з графом Олексієм Григоровичем Розумовським, обер-егермейстером, який мав на собі її надзвичайну милість, котра його супроводжувала завжди і впадала в око людям, як доказ великого почуття. Я бачив їх одного разу, коли вони виходили разом з придворного театру. Було дуже холодно. Вона йому поправила шапку на голові і ретельно поправила одяг, щоб захистити від морозу» [17, р. 91–92]. Також Шерер став одним з перших, хто почав поширювати на заході версію про те, що так звана княжна Єлизавета Тараканова була плодом кохання між царицею і Олексієм Григоровичем [17, р. 93].

Фортуна старшого брата зробила можливим і швидкий злет Кирила Григоровича. Сучасники багато просторікували, кепкували та потішалися над появою його в Петербурзі, як згадував Шерер, «з триструнною гітарою [очевидно, мається на увазі кобза – Є. Л.], поширеною серед українців» або «балалайкою» [17, р. 93, 104]. Цей же автор повідомляв про звичку майбутнього гетьмана збирати гриби [17, р. 104].

Попри все Кирило Григорович досить швидко опанував мистецтво придворних інтриг. Знов-таки з розповідей Шерера знаємо, що за намовою канцлера Російської імперії графа Олексія Петровича Бестужева, котрий потрапив в опалу при дворі, однак намагався бути в курсі всіх справ, а найголовніше знати, що робиться в оточенні спадкоємця престолу великого князя Петра Федоровича, племінника імператриці, молодий гетьман зблизився з останнім і намагався «всіляко годити тому, щоб отримати його найближчу довіру. Розумовський..., використовуючи найнижче підлабузництво, підкорив серце князя, який не міг вже провести жодного дня, щоб не бачити його. Бажає випити келих оковитої, треба, щоб гетьман пив разом з ним». Петро Федорович навіть називав Розумовського «братом і добрим другом» [17, р. 103–104]. Втім це не заважало царевичу нерідко глузувати з гетьмана, особливо з його низькородного походження. Особливо небезпечка для родини Розумовських посилювалася з входженням у фавор великого князя їхнього земляка з України Андрія Васильовича Гудовича (1731–1808), сина генераль-

ного підскарбія, таємного радника Василя Андрійовича Гудовича (1713–1764), улюбленця Петра III, якому пророкували гетьманство після Розумовського [17, р. 103–104].

Неприховану антипатію у великого князя викликала постань Олексія Григоровича. Резонанс у столиці мав злий жарт, який царевич дозволив собі щодо того. Так, за словами Шерера, «будучи ще великим князем, він [Петро III – Є. Л.] надіслав Розумовському, одному з наймогутніших царедворців, у день його народження сокиру на подушці з червоного сатину, щоб показати, що його може очікувати, коли князь зійде на трон. Але, ставши імператором, він був дуже далеким від спроб мститися за свої кривди, й граф розділив з усіма ту любов, яку Петро дарував усім своїм підданам...

Обер-егермейстер Олексій Григорович Розумовський, фаворит покійної імператриці, був дуже занепокоєний через немилість нового володаря на свою адресу, тому сказав хворим. Імператор, побачивши якомсь його брата за столом, запитав того про новини, той відповів, що його брат тяжко хворіє й мусить залишатися в спальні. Петро, обернувшись, сказав одному зі своїх офіцерів: «Підіть і запитайте від мого імені у обер-егермейстера, як він себе почуває». Офіцер повернувся через кілька хвилин (бо Розумовський завжди мешкав у тих апартаментах, які відвела йому Єлизавета в імператорському палаці) і відказав, що «пан обер-егермейстер припадає до ніг його величності, і низько кланяється за ті милості, які той йому зробив, і зможе прийти вже за кілька днів». Офіцер щиросердно додав, що за цю місію той подарував йому тисячу рублів. Це, насправді, була радість і звільнення цього придворного від того надмірного страху, який він переживав через немилість. Тисяча рублів викликала сміх у імператора та його гостей» [17, р. 195–198.].

Отже, відверта немилість у Петра III до Олексія Григоровича й зростання впливу Гудовича на царя постійно посилювали небезпеку для Розумовських. Це був один з найголовніших чинників, який зумовив активну участь гетьмана України в змові проти імператора в 1762 р. Шерер про обставини змову повідомляв наступне: «Інцидентом, що переповнив чашу терпіння проти великого князя, стала неприхована претензія Гудовича, князівського генерал-ад'ютанта, на посаду гетьмана Малої Росії (*Hettmann de la petite Russie*). Це також була батьківщина Гудовича. Петро підтримував цю вимогу, і Гудович сподівався рано чи пізно посісти це місце... Таємні зібрання, на яких обговорювалося скинення майбутнього імператора, відбувалися в одному з будинків Розумовського поблизу Кам'яного Носу. Бестужев, Розумовський, Марія Щеглакова та княгиня Дашкова були керівниками цих таємних нарад» [17, р. 104–105].

Інший француз П'єр-Анж Гудар (1708–1791), мандрівник і авантюрист, котрий певний час проживав при петербурзькому дворі Єлизавети Петрівни та Петра III, про обставини змови проти царя повідомляв наступне: «Маршал Розумовський, козацький гетьман, віце-король України (*le Marechal de Rosomowsky, le Cosaque Hettman Viceroi de l'Ukraine*), граф Панін, управляючий великого князя, князь

Волконський та троє братів Орлових, офіцерів у різних корпусах, були на чолі цієї змови...» [14, р. 56].

Звичайно, гетьман дуже ризикував, долучаючись до палацового перевороту. Однак, як відомо, він звершився, і трон посіла Катерина II. Саме тому Кирило Григорович міг сподіватися від нової правительки, яка отримала престол за його безпосередньої участі, якнайбільшої ласки. І саме тому ми бачимо відразу після перевороту керманіча України в найближчому оточенні цариці. Той же Гудар згадував, як «граф Розумовський, якого супроводжувало велике число офіцерів, супроводив імператрицю до Казанського собору, де її величність склала присягу і поклялася охороняти права нації, одночасно присягнувши на вірність їй склади всі присутні» [14, р. 57].

Проте, як знаємо, вже за два роки після успішного палацового перевороту, здійсненого за підтримки та активної участі гетьмана, Катерина II змусила того подати у відставку, повернувшись до звичної для російського царату політики зведення нанівець української автономії. Шерер про обставини 1764-го року зазначав наступне: «Ця остання посада була у нього забрана теперішньою імператрицею, яка фактично прибрала ці обов'язки в свої руки, але залишила повне утримання для свого попередника аж до його смерті» [17, р. 93].

Втім скасування гетьманства в Україні та відставка Кирила Григоровича не закрила його дітям шлях до блискучої кар'єри й отримання поважного місця в середовищі найвищої знаті імперії. Вже згаданий Массон, пишучи про гетьманів, давав їм наступну характеристику, яка відзначала найяскравіші риси з їхньої біографії: «Маршал Розумовський, великий гетьман козаків і брат фаворита Єлизавети, був звільненим від кріпацтва українцем. Він став батьком сьогоднішніх графів Розумовських, які, здається, прославляють це прізвище набагато більше своїм власним достоїнством, ніж це зробила імператриця своїми благодіяннями. Ми мали на увазі графа Григорія, котрий присвятив себе вивченню природничих наук і який здобув відомість завдяки кільком відкриттям. Він живе сьгодні інкогніто в Швейцарії та Німеччині. Його брат Андрій є знаним завдяки посольській службі в Стокгольмі, Неаполі та Відні, звідки Павло I його відкликав при своєму сходженні на трон. Імператору ніколи не був до смаку цей самовпевнений чоловік, який насмілювався закохати в себе велику княгиню Наталію. Андрій Розумовський має великі таланти й багато здібностей, і його витончене обличчя це доводить. Граф Олексій, інший брат, не проявляє честолюбства й живе осторонь обов'язків і почестей двору. Його знання, приємність його звичок, філософія і поведіння, яке він проявляє до подарунків долі, якнайкраще вирізняють його з нагону російських сеньйорів, немов би він був прикрашений найвищими орденами імперії. Він поділяє разом зі своїми братами дуже рідку якість – не соромитися свого походження. Він має у своїй кімнаті портрет батька в українському костюмі, котрий йому подобається показувати, розповідаючи про

те, яким чином його батько потрапив до Петербурга й був тут піднесений фортуною» [13, р. 111–112].

Поведінка гетьманів, при всій скромності поведіння, подекуди була зухвалою чи навіть епатажною. Не згадуючи вже про роман між Андрієм Кириловичем і великою княжною Наталією, можна навести кумедний анекдот про інцидент між відомим тоді натуралістом Григорієм Кириловичем і княгинєю Катериною Романівною Дашковою, у дівочтві Воронцовою (1743 або 1744–1810), подругою та сподвижницею Катерини II, учасницею палацового перевороту 1762-го року, в 1783–1796 рр. директоркою Петербурзької Академії наук. Про цей курйозний конфлікт читаємо у все того ж Массона: «Її [йдеться про княгиню Дашкову – Є.Л.] авантюра з князем Григорієм Розумовським (*Gregoire Rozoumowsky*) змусила сміятися весь Петербург і викликала обурення у всіх освічених людей. Вона відправила йому диплом академіка, якого він у неї й не просив. Через деякий час вона надіслала йому тюк, наповнений російськими книгами, на 600 рублів. Розумовський від них відмовився, сказавши, що він вже має у своїй бібліотеці оригінали цих російських перекладів. Княгиня відповіла, що зробила його академіком лише за умови придбання цих книг, і Розумовський відправив їй назад той диплом. Княгиня хотіла виставити його навіженим, але це її обсміяв цілий світ. Тож вона збезчестила свою академію, уподібнивши ту до повії» [13, р. 141–142].

Таким чином, можна зробити висновок, що родина Розумовських постійно перебувала в центрі уваги верхівки російського суспільства другої половини XVIII ст., а вчинки й обставини життя представників цієї сім'ї викликали жвавий резонанс і обговорення. Чітке відображення такої уваги бачимо в свідченнях (нерідко у формі анекдотів) сучасників, зокрема й іноземців-французів, серед яких, насамперед, треба згадати імена Леклерка, Шерера, Массона, де Рюльера та Гудара.

ПОСИЛАННЯ

1. Бойко А.В. Французька історіографія XVIII століття у дослідженнях з історії запорізького козацтва / А.В. Бойко // Проблеми історіографії та історикокультурології Запорозького козацтва. – Запоріжжя, 1992. – С. 19–23.
2. Борщак І.Л. Україна в літературі Західної Європи. Переклад з французької / Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України. Вступна стаття П. Соханя; Упорядкування та загальна редакція З. Борисюк / І. Борщак. – К., 2000. – 366 с.
3. Васильчиков А.А. Семейство Разумовских. – СПб.: Типография М.М. Стасюлевича, 1880. – Т. 1. – 560 с.
4. Вошинская Н. Ю. «Воспитание львов»: Шарль Массон – гувернер // Французский ежегодник. 2011: Франкоязычные гувернеры в Европе XVII–XIX вв. / Под ред. А.В. Чудинова и В.С. Ржеуцкого. – М., 2011. – С. 294–314.
5. Луняк Є.М. Козацька Україна XVI–XVIII ст. у французьких історичних дослідженнях. – Монографія. – К.-Ніжин: ПП Лисенко М.М., 2012. – 808 с.
6. Луняк Є.М. Козацька Україна XVI–XVIII ст.: очима французьких сучасників. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2013. – 504 с.
7. Наливайко Д.С. Очима заходу: Рецепція України в Західній Європі XI–XVIII ст. / Д. Наливайко. – К.: Основи, 1998. – 578 с.
8. Січинський В. Чужинці про Україну: Вибір з описів подорожей по Україні та інших писань чужинців про Україну за десять століть / В. Січинський. – К.: Довіра, 1992. – 256 с.
9. Le Clerc [dit], Clerc Nicolas-Gabriel. Histoire physique, morale, civile et politique de la Russie Ancienne. – P.: Chez Froullé, Libraire,

1783. – Т. 2. – XXIV+562 p.

10. Le Clerc [dit], Clerc Nicolas-Gabriel. Histoire physique, morale, civile et politique de la Russie Moderne. – P.: Chez Froullé, Libraire, 1783. – Tome I. – 536+XIII p.

11. Masson Ch.-F.-Ph. Mémoires secrets sur la Russie, et particulièrement sur la fin du règne de Catherine II et le commencement de celui de Paul I. Formant un tableau des moeurs de St. Pétersbourg à la fin du XVIIIe siècle. Et contenant nombre d'anecdotes recueillies pendant un séjour de dix années, sur les projets de Catherine à l'égard de son fils, les bizarreries de ce dernier, le mariage manqué de la grande-duchesse Alexandra avec le roi de Suède, et le caractère des principaux personnages de cette cour, et nommément de Souvorow. Suivies de remarques sur l'éducation des grands seigneurs, les moeurs des femmes, et la religion du peuple. – Paris: Chez Charles Pougens, an VIII. – 1800. – Т. 1. – 360 p.

12. Masson Ch.-F.-Ph. Mémoires secrets sur la Russie, et particulièrement sur la fin du règne de Catherine II et le commencement de celui de Paul I. Formant un tableau des moeurs de St. Pétersbourg à la fin du XVIIIe siècle. Et contenant nombre d'anecdotes recueillies pendant un séjour de dix années, sur les projets de Catherine à l'égard de son fils, les bizarreries de ce dernier, le mariage manqué de la grande-duchesse Alexandra avec le roi de Suède, et le caractère des principaux personnages de cette cour, et nommément de Souvorow. Suivies de remarques sur l'éducation des grands seigneurs, les moeurs des femmes, et la religion du peuple. – Paris: Chez Charles Pougens, an VIII. – 1800. – Т. 2. – 360 p.

13. Masson Charles François Philibert. Mémoires secrets sur la Russie, et particulièrement sur la fin du règne de Catherine II et celui de Paul I. Contenant nombre d'anecdotes et de faits historiques sur la guerre de Perse, la marche des armées russes contre la France, la disgrâce et la mort de Souvorow, les opérations de finances de Paul I, sa vie domestique, et sa fin tragique. Suivi de pièces justificatives, parmi lesquelles se trouve la constitution pour la famille impériale. – Amsterdam-Paris: Chez Bertrandet, 1802. – Т. 3. – XVI+444 p.

14. Memoires pour servir à l'histoire de Pierre III, empereur de Russie, publié par Mr. D. G***. – Francfort et Leipzig: Aux depens de la Compagnie, 1763. – 150 p.

15. Rulhière Claude Carloman de. Histoire, ou Anecdotes sur la révolution de Russie en l'année 1762. – Paris: Chez Desenne, an V (1797). – XXIV+186 p.

16. Rulhière Claude Carloman de. Histoire, ou Anecdotes sur la révolution de Russie en l'année 1762 // Rulhière Claude Carloman de. Histoire de l'anarchie de Pologne et du démembrement de cette République. – Paris: Chez H.Nicole et Desenne, 1807. – Т. IV. – 431 p.

17. [Schérer Jean-Benoît]. Anecdotes intéressantes et secrètes de la cour de Russie, tirées de ses archives; avec quelques anecdotes particulières aux différens peuples de cet empire. Publiées par un voyageur qui a séjourné treize ans en Russie. – Londres-Paris: Chez Buisson, Libraire, 1792. – Т. 6. – 281 p.

18. Schérer Jean-Benoît. Histoire raisonnée du commerce de la Russie. – Paris: Chez Cuchet, 1788. – Т. I. – XII+293 p.

Луняк Е.Н. Семейство Разумовских в анекдотах французских современников

В статье сделан комплексный анализ важных источников по истории Украины, произведений французских авторов второй половины XVIII в. Николая-Габриэля Леклерка, Жана-Бенуа Шерера, Шарля-Франсуа-Филибера Массона, Клода Карломана де Рюльера и Пьера-Анжа Гудара. Основное внимание в статье обращено на отражение в произведениях французских авторов жизни и деятельности представителей семейства Разумовских.

Ключовые слова: анекдоты, Украина, Россия, Франция, казаки, Разумовские.

Luniak Ye.M. The family of Rozumovsky in anecdotes of French contemporaries

In the article the complex analysis of historical researches of Ukrainian history, works of French authors of the second half of the XVIIIth century, the work of Nicolas-Gabriel Leclerc, Jean-Benoît Scherer, Charles-François-Philibert Masson, Claude Carloman de Rulhière, Pierre-Ange Goudar is made. The main attention in the article is drawn to the reflection in the works of the French authors of the life and work of the representatives of the family Rozumovsky.

Key words: anecdotes, Ukraine, Russia, France, Cossacks, Rozumovsky.

01.03.2018 p.

